

Kritik mot en tingsrätt för utformningen av ett brev

Anmälan

I en anmälan till JO framförde AA klagomål mot dåvarande lagmannen BB vid Sollentuna tingsrätt. I anmälan anförde hon i huvudsak följande.

Hon bevistade den 23 oktober 2002 en rättegång vid Sollentuna tingsrätt som gällde försök till grov våldtäkt. Efter förhandlingen skrev hon ett brev till lagmannen vid tingsrätten och påpekade att två nämndemän stundtals hade sovit under förhandlingen. Hon fick ett svar från lagmannen som var oförskämt och kränkande och innehöll kritik mot henne för att hon som polis hade framfört sina iakttagelser i ett brev till honom. Hon ifrågasatte även lämpligheten av att tingsrätten själv utredde frågan om nämndemännens agerande.

Till anmälan fogade hon sitt brev och två svarsbrev från BB till henne. I det första svarsbrevet, som var daterat den 12 november 2002, skrev BB att han med anledning av de uppgifter hon lämnat hade inlett en undersökning för att ta reda på vad som förekommit och att han avsåg att återkomma till henne. Det andra brevet, som var daterat den 19 december 2002, hade följande lydelse.

I brev av den 6.11.2002 har Ni riktat kritik mot två nämndemän som, enligt vad Ni uppger, skulle ha sovit under en huvudförhandling i brottmål den 23.10.2002. Jag återkommer nu till Er i detta ärende sedan jag har låtit undersöka riktigheten av Era påståenden.

Rättens ordförande, rådmannen CC, har för mig uppgett, att han bedömer Era påståenden som grundlösa. Både han och den tingsnotarie som förde protokollet vid förhandlingen har betygat att de båda kvinnliga nämndemännen deltog på ett aktivt sätt under överläggningen, vilket vittnar om att de varit uppmärksamma under förhandlingen. Den domstolssekreterare som från och till lyssnade till förhandlingen under förmiddagen tillbakavisar bestämt påståendet att någon nämndeman skulle ha sovit. Jag har också inhämtat yttrande från de två utpekade nämndemännen, som säger att Era påståenden är fullkomligt horribla och att det saknar grund. De är djupt chockade och känner sig ledsna och kränkta över Era påståenden.

För egen del kan jag inte finna annat än att Era påståenden är sanningslösa och inte borde ha framförts till mig på det sätt som har skett. Särskilt med hänsyn till Ert yrke borde Ni ha visat återhållsamhet med att framföra påståenden som är kränkande för den det gäller. Jag tycker alltså att Ert handlingssätt är förkastligt.

Avslutningsvis kan jag nämna att de båda nämndemännen överväger att vidta rättsliga åtgärder mot Er. För min del är ärendet avslutat i och med detta svar.

Ärendet remitterades till tingsrätten som anmodades att yttra sig över lämpligheten av de uttryckssätt som använts i brevet. Tingsrätten (dåvarande lagmannen BB) kom in med ett remissvar av följande lydelse.

Sedan tingsrätten har anmodats att yttra sig i ärendet får jag på tingsrättens vägnar anföra följande.

Normalt brukar naturligtvis domstolen bemöta allmänheten på ett vänligt och tillmötesgående sätt. Förhållandena i detta fall är emellertid speciella.

De påståenden som AA framförde i brevet till mig framkallade stor uppståndelse bland de två utpekade nämndemännen och bland nämndemannakåren som helhet. Man krävde från nämndemannahåll att jag kraftfullt tillbakavisade uppgifterna och ville också ha min medverkan till att vidta rättsliga åtgärder mot AA, något som jag dock avböjde.

Det är naturligtvis allvarligt om någon åhörare får uppfattningen att ledamöter av rätten sover under förhandlingen. Men det är inte det som framförs i brevet till mig. AA påstår oreserverat att båda de kvinnliga nämndemännen sov under förhandlingen före lunch. De skulle följaktligen ha brutit mot sin domared och vad som i övrigt gäller för deras uppgift som domare. Att två nämndemän skulle ha sovit samtidigt under en förmiddagsförhandling borde ha fått AA att ifrågasätta om hennes iakttagelser verkligen var riktiga. Att ändå på det sätt som har skett i brev till mig tillvita de båda nämndemännen en brottslig handling är enligt min mening klandervärt.

Det är utifrån dessa omständigheter som man bör bedöma de uttryckssätt som använts i brevet. Jag anser mot bakgrund härav att uttryckssätten var befogade.

Med anledning av vad AA framför i sitt brev till JO vill jag tillägga, att domstolen inte har någon rätt att undersöka vilka åhörare som besökte rättegången. Jag vill också understryka, att det i tingsrättens svar till AA inte har påståtts att hon skulle vara en lögnare.

AA kommenterade remissvaret. Till sitt svar fogade hon uppgifter från en kollega som hade gjort egna iakttagelser av nämndemännens uppträdande under den aktuella brottmålsförhandlingen.

I ett beslut den 30 december 2003 anförde *chefsJO Eklundh* följande.

Bedömning

AA uppgav i ett brev till lagmannen vid tingsrätten att två kvinnliga nämndemän tidvis hade sovit under en rättegång som hon hade bevittnat som åhörare. Hon förklarade därvid bl.a. att hon var orolig över rättsprocessen, om det var på detta sätt en förhandling med nämndemän gick till. Sedan BB hade vidtagit vissa utredningsåtgärder för att undersöka riktigheten av hennes uppgifter, skrev han tillbaka till henne. I brevet uppgav han inledningsvis att AA:s påståenden tillbakavisades av både rättens ordförande, notarien och en sekreterare som delvis bevittnat rättegången samt av nämndemännen själva. Därefter uttalade han att hennes påståenden var sanningslösa och inte borde ha framförts till honom på det sätt som skett och påtalade att hennes handlingsätt var förkastligt.

BB har i sitt yttrande hit uppgett att uttryckssätten med hänsyn till omständigheterna var befogade.

Det har självfallet stått AA fritt att framföra sina iakttagelser och synpunkter till domstolens chef. När BB gjorde bedömningen att utredningen inte visade att det fanns stöd för hennes påståenden, borde han ha nöjt sig med att redovisa detta och förklara att han inte fann skäl att vidta några ytterligare åtgärder i saken. Han var enligt min mening inte berättigad att på grundval av föreliggande material, som utgjordes av AA:s brev och den utredning som han gjort och som innebar att uppgift stod mot uppgift, dra slutsatsen att AA:s påstående var sanningslöst. BB borde under alla förhållanden ha avhållit sig från att uttrycka sig nedsättande om henne och kritisera henne för att hon till honom hade framfört sina iakttagelser. Jag vill särskilt framhålla vikten av att en domare vid korrespondens med allmänheten uttrycker sig på ett sakligt och korrekt sätt.

Det är inte en uppgift för JO att ge anvisningar om vilka utredningsåtgärder en lagman bör vidta med anledning av ett påstående av det här aktuella slaget. Med anledning av vad BB uttalat om att domstolen inte har någon rätt att undersöka vilka åhörare som besökt en rättegång vill jag emellertid framhålla att det inte finns något hinder mot att man under en utredning av hur nämndemän har uppträtt under rättegången inhämtar upplysningar också från personer som varit närvarande vid denna och är kända för rätten som t.ex. åklagaren och försvararen i målet.

Vad som förekommit i ärendet föranleder inte något ytterligare uttalande från min sida.